

ВІЛЬНЕ СЛОВО

XXI-ий РІК ВИСЛОВИДАННЯ /№р 9-10/ травень 2010 р./ ГАЗЕТА ЗАСНОВАНА 1949 р.

Культурно-просвітницький часопис Союзу українців Румунії

М. Шевченко

Шановні кореспонденти, напишіть про одну з найкраще організованих Олімпіад з української мови та літератури – Сучавську!

Монумент-символ дорожників висотою 7 метрів, піднятий в 1968 р. з нагоди відкриття національної шосейної Садова-Радівці

У номері:

- Про те, що було і буде ▶ стор. 2
- Дослідження говірок у Румунії ▶ стор. 3
- До монографії про українців ▶ стор. 4
- Карашсеверінські моменти ▶ стор. 5
- Дні румунської культури в Україні ▶ стор. 6
- «Новий вік» («Вільне слово») – основоположник нашої преси в Румунії ▶ стор. 7
- Про буковинські села і школи ▶ стор. 8
- «Абсолютна правда не за мною...» ▶ стор. 10
- День слов'янської писемності ▶ стор. 11
- Конституція України Пилипа Орлика ▶ стор. 12
- Твоя-моя усмішка ▶ стор. 13
- «На уроці зоології...» ▶ стор. 14
- Найперша книжка ▶ стор. 15
- Верхній Рівні – 650 ▶ стор. 16

ПРО ТЕ, ЩО БУЛО, Є І БУДЕ

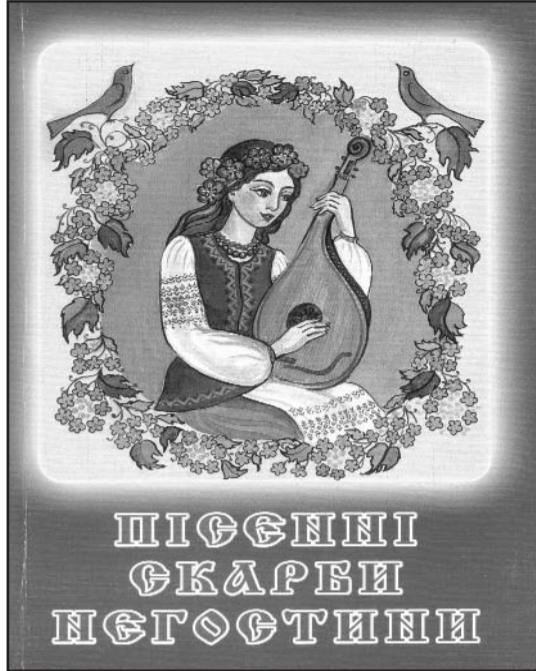
• Цей матеріал – за «Міжкультурним діалогом» – був переданий в ефір Національним радіо України

Укравіньському селу Негостина, що в Сучавському повіті, виповнюється біля трьохсот років. Воно, передовсім, славиться численними інтелектуалами та пісненими скарбами – доробком поколінь.

Про це написано в статті «Шевченко в Негостині» в двомовному румунсько-українському учнівсько-вчительському журналі «Міжкультурний діалог», редактором-координатором якого є місцевий письменник і директор Негостинської школи Іван Кідещук. Він же й автор статті.

Висловом української душі, що колисає в собі все рідне, є місцева українська народна творчість.

Про це мовиться в таких збірниках, як «Доробок поколінь» фольклориста Івана Ребошапки, «Пісенні скарби Негостини» Кузьми Смаля та Івана Кідещука, «Буковина, рідний краю» і «Співай, моя Буковино» згаданих вже відомих збирачів українського південно-буковинського фольклору.

Тут діє також вокально-інструментальний гурт «Струни Негостини», частий учасник буковинських зустрічей як в Румунії, так і в Україні, успішно виступає учнівський гурток пісні і танцю «Негостинка».

Місцева Негостинська восьмирічка нещодавно сповнила 125 років

існування, вона виховавши протягом часу низку поколінь в душі любові і шани до рідного українського слова та до румунської державної мови.

Учні цієї школи, де українська мова й на сьогодні викладається як рідна мова, славляться чималою успішністю на олімпіадах з української мови та літератури національного рівня.

Тут же жив легендарний в південній Буковині дід Малик, який – слідами Сквороди – з пам'яті всіх зустрічних навчав віршів Тараса Шевченка.

За всі заслуги негостинців протягом шістдесятирічної праці на українській культурній ниві Україна подарувала Негостині грудку Канівської землі, з якої згодом тут постало-зусиллями України та Союзу українців Румунії – біле-пребіле погруддя Кобзаря.

Й нарешті, тут діє гарний будинок культури, що носить ім'я частого гостя Негостини у свій час, відомого співака Назарія Яремчука...

Іван КОВАЧ

З ДОСВІДУ УЧИТЕЛЯ

САМОСТІЙНА РОБОТА НАД ГРАМАТИЧНИМИ СХЕМАМИ

Наочність викладання – один із важливих дидактичних принципів навчання. Використання наочних посібників на уроках української мови служить засобом розвитку пізнавальних сил і здібностей учнів, сприяє свідомому, глибокому і міцному засвоєнню знань.

Використання в процесі викладання мови різних видів наочності збагачує свідомість учнів конкретними уявленнями, створює умови для переходу від конкретного до абстрактного мислення.

На уроках української мови з метою унаочнення найчастіше використовуються схеми і таблиці. Схеми можуть стати предметом самостійних завдань учнів, які активізують мислення учнів. Вивчаючи тему «Префікси з-, зі-, с-, роз-, без-, через-» необхідно накреслити схему, на якій відображено правило написання префікса с- перед п'ятьма буквами: **к, п, т, ф, х**. Даючи учням запитання, вони формують правило. Далі дати учням завдання доповнити схему словами, в яких вживається префікс с-, усно називати слова і записувати їх. Створюється таблиця у вигляді схеми.

С - казати - сказати
- писати - списати
- творити - створити
- формувати - сформувати
- хопити - схопити.

Давати учням для самостійної роботи утворити схему на правило написання префікса с- і вивести правило, що перед буквами **к, п, ж, ф, х** завжди пишеться с-, а не з-. Для розвитку самостійного мислення важливе значення має колективне складання схем, в яких систематизуються граматичні поняття.

Вивчити «**склад слова**» необхідно тому, щоб учні колективно поділяли подані слова за схемою (один учень виконує на дошці, а інші в зошитах).

Ступінь самостійності учнів при колективному опрацюванні таблиць і схем вищий, ніж під час аналізу і складання їх учителем. Заповнення таблиць і схем самостійного заняття найбільш практикується під час повторення і закріплення виучуваної теми переважно з метою узагальнення і систематизації одержаних відомостей.

Знаючи, що наші учні роблять помилки у вимові і письмі **-е, и**, часто треба практикувати вправи з метою попередження помилок. Наприклад: змінити слова так, щоб ненаголошений голосний **е** став наголошеним:

- верба - верби
- темніс - темно
- вечірній - вечір
- стебло - стебла
- перо - пера
- село - села
- весло - весла
- стежки - стежка
- межа - межі
- колесо - колеса,

або щоб ненаголошений голосний **и** став наголошений:

- гриби - гриб
- широко - широко
- швидкий - швидко
- кричати - крик
- читати - читання
- пливе - попливе
- вишневий - вишня.

Такі вправи сприяють міцному закріпленню знань, попереджують помилки і

прищеплюють навички самостійно користуватися навчальними посібниками.

Самостійне складання учнями таблиць і схем може базуватися як на фактичному, так і на теоретичному матеріалі. У першому випадку діти складають схему або таблицю за даними їм словами чи реченнями.

З елементами цієї роботи учні знайомляться в I-IV класах. Вивчаючи правопис сумнівних приголосних, даються учням слова, до яких вони підбирають так звані перевірні контрольні слова, створюючи таблиці:

- боротьба - боротися
- легко - легенько
- швидко - швиденько
- ніж - ножик
- дуб - дубок
- грядка - грядочка
- зуб - зуби.

Самостійне складання таблиць і схем тісно переплітається, поєднується з іншими формами навчальної роботи: усним і письмовим граматичним розбором, спостереженням над мовою.

Коли учні набули достатніх навичок визначити члени речення, частини мови і їх форми, морфологічний розбір слід проводити одночасно з розбором за членами речення.

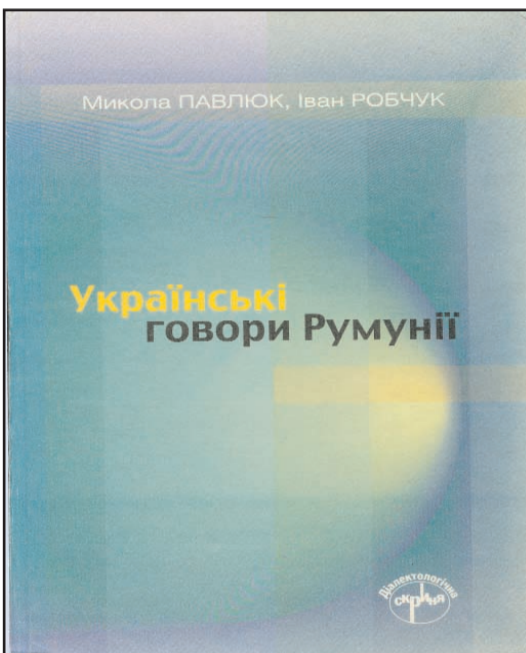
Марія КІМΠΑН,
вчителька с. Кричунів
Марамороського повіту

Сергій ЛУЧКАНИН: «Перлина сучасної української діалектології»

«Тексти як джерело дослідження українських говірок Румунії»

РЕЦЕНЗІЯ Сергія ЛУЧКАНИНА, канд. філол. наук, до виходу праці: **МИКОЛА ПАВЛЮК, ІВАН РОБЧУК. УКРАЇНСЬКІ ГОВОРИ РУМУНІЇ. Діалектні тексти.** – Едмонтон; Львів; Нью-Йорк; Торонто, 2003 -784 с.

Територіальні діалекти в системі національної мови – це залишки попередніх мовних формувань, що відбивають процеси мовної диференціації періоду

племінного ладу, епохи феодалізму з її феодальною роздробленістю або наслідки переміщення населення на тій чи іншій території; отже, діалект - поняття глибоко історичне. Основною причиною виникнення територіальних різновидів мови є утруднення і послаблення зв'язків між різними місцевими угрупованнями мовної спільності, що зумовлюється географічними, економічними, політичними, релігійними, демографічними та іншими обставинами. Для феодального суспільства це, передусім, територіальна одиниця, оскільки певним діалектом говорить усе населення даної області - і селяни, й феодали. За спостереженнями В. М. Жирмунського, Р. О. Будагова та інших лінгвістів, в епоху капіталізму становище істотно змінюється. Не втрачаючи територіального значення, діалект разом із тим набуває яскравого соціального відтінку. Тепер діалектом спілкуються вже не все населення певної місцевості, а лише її неосвічені мешканці (переважно селяни). Діалект виступає як своєрідний засіб класової диференціації суспільства за мовною ознакою.

Особливо цінними для сучасної україністики є діалектні дані тих говірок, територія яких протягом тривалого часу була у складі інших держав. Ці говірки

функціонували у відриві від українського мовного середовища. Саме такими є українські говірки Румунії, які зберегли чимало архаїчних особливостей у фонетиці, морфології, синтаксисі, особливо в лексиці. Збір і публікація матеріалів українських говірок Румунії на сучасному етапі стало нагальною потребою, оскільки останнім часом спостерігається інтенсифікація впливів румунської мови та геополітичних глобалізаційно-євроінтеграційних процесів на ментальність усіх поколінь мовців (передусім, на молодь), що позначається й на структурі українських говірок. Вихід фундаментальної праці Миколи Павлюка та Івана Робчука «Українські говори Румунії» (обсягом майже 800 с; рецензентами виступили видатний доктор філологічних наук, професор П.Ю.Гриценко, він же – й автор розлогої передмови «Тексти як джерело дослідження українських говірок Румунії», с. 1-16, та кандидат філологічних наук Н. Хобзей) - епоха в українській діалектології, адже її основу становлять «Діалектні тексти», що охоплюють матеріал з 32-х українських населених пунктів Румунії, переважно з місць компактного проживання україномовного населення – Мараморощини (історичним продовженням якої є Закарпатська область України), Південної Буковини (Сучавщини), Банату і Добруджі. Джерелом для цієї частини книги стали магнітофонні записи суцільного діалектного мовлення, зроблені в основному в період 1962-1965 рр. Інститутом лінгвістики імені Йоргу Йордана Румунської Академії; транскрибування текстів та інтерпретація матеріалу належать авторам книжки. Особливу увагу приділено інформаторам старшого покоління (понад 60 років і між 50-60 роками), оскільки їхня мова краще відображає давнішу структуру говірок, а також традиції, звичаї і виробничі процеси, що виходять з ужитку або є специфічними для обстежуваних областей.

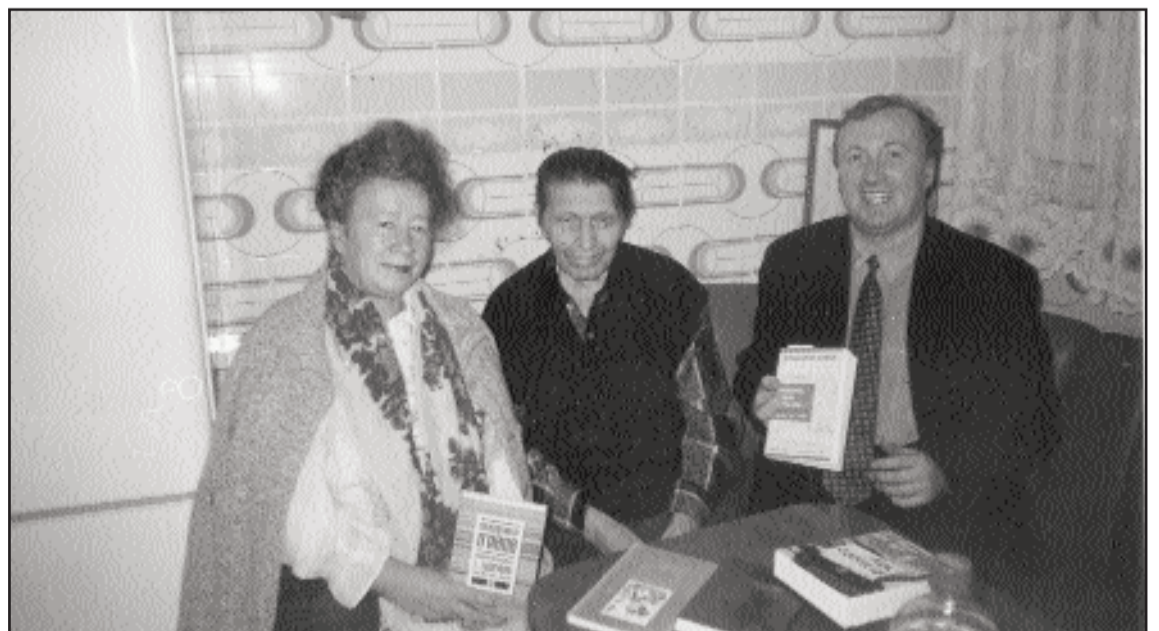
Водночас представлено значну кількість

текстів від інформаторів середнього (між 25-50 роками) і молодшого (між 9-14 роками) віку.

Розподіляючи пропорційно тексти за поколіннями, автори ставили за мету всебічно репрезентувати говірку як засіб комунікації всього макросоціуму і цим зберегти всі зафіксовані відтінки мовного портрету української національної меншини Румунії. Тексти подають цікаві дані як для діалектології, так і для соціолінгвістичних, етнографічних і фольклорних студій, оскільки записи стосуються таких лексико-семантичних груп як «вінчання», «хрестини», «Святвечір», «Різдво», «весілля», «орання», «квіти», «буденна робота жінки», «про Довбуша та опришків», «птахи», «полювання», «бджільництво», «рибальство» (передусім, для Добруджі), «будова хати», «одяг» тощо. При читанні текстів вражає важка щоденна праця селян («така журба» – основний лейтмотив розповідей), сильна фольклорна традиція, практично повна відсутність книжної культури; поняття «духовність» пов'язується лише з церквою і под.

Грунтовне наукове опрацювання другої частини подано в першій - «Загальна характеристика українських говорів Румунії», яка складається з історико-географічної довідки (с. 19-21), класифікації українських говорів Румунії (с. 21-26), розділів «Фонетичні особливості» (с.27-37), «Фонологічна структура» (с. 37-56), «Морфологічні особливості» (с. 57-75), «Синтаксичні особливості» (с. 76-84), «Лексичні особливості» (с. 85-101; найбільший вплив на всі досліджувані говірки помітний, безумовно, з боку румунської мови, зустрічаються мадаризми, германізми і русизми, менше - тюркізми й болгаризми), «Принципи укладання діалектних текстів» (с. 102-105).

(Далі буде)

Зліва – направо: письменники-перекладачі з румунської на українську мову Ольга Страшенко та Володимир П'янов і д-р доц. Сергій Лучканин (син О. Страшенко)

Д-р доц. Михайло ЗАН: до монографії українців Румунії

Ужгородський етнополітолог Михайло Зан днями перебував в Бухаресті з метою вивчення, також і через центральну україномовну пресу, питання самоідентифікації українців Румунії.

Кандидат історичних наук, доцент Кафедри політології Факультету суспільних наук Ужгородського національного університету, Михайло Зан вперше

побував в Румунії 2001-ого року. Тоді він був запрошений дослідницею, кандидатом історичних наук Любою Горват, науковим співробітником Музею історії Сатумарського повіту. Тут відбулись експедиції в селах Микула, Чуперчень і Тарна Маре, де українці проживають в умовах іноетнічного середовища - серед румунів, угорів та циган.

Як викладач і дослідник в питаннях етнополітології, нації та націоналізму, етнографії і політичної антропології Михайло Зан, з 2001-ого року і досі, майже

щорічно пробуває в марамороських, сатумарських і банатських українських селах, де спілкується з людьми різного віку, з різних сфер діяльності, цікавиться етномовними процесами.

Приїздом до Бухареста М. Зан бажав поповнити знання про духовність, матеріальне і духовне життя сучасних українців, які проживають в Румунії.

Чимало його матеріалів на цю тему було опубліковано зусиллями Ужгородського національного університету. Як, наприклад, вельмицікава робота

під назвою «Міжетнічні дистанції в містечку Вішеу де Сус Марамороського повіту», в якій досліджується соціологічна проблематика співіснування українців з румунами, німцями та угорцями.

Два дослідники – М. Зан та Люба Горват – сподіваються в наступному опублікувати обширну монографію про українців Румунії, про їх громадське життя в історіографічних аспектах, а зокрема, що стосується останнього двадцятиріччя.

Іван КОВАЧ

Робоча поїздка на Мараморошину генконсула України в Сучаві Ю. Вербицького

Не давно генеральний консул України в Сучаві Юрій Вербицький здійснив робочу поїздку на Мараморошину (північ Румунії), де проживає найчисленніша українська громада, майже 36 тисяч українців. У ході поїздки він зустрівся з префектом Марамурського повіту, з генеральним інспектором шкільного інспекторату, з представниками прикордонної поліції, української громади цього повіту, з мерами сіл, де компактно проживають українці, та священиками українських церков. За словами генерального консула такі поїздки є звичайною практикою в діяльності консульської установи.

Згідно зі словами генерального консула України в Сучаві Юрія Вербицького, це була насичена програма: "Була досить напружена програма перебування. Ми намагались використати своє перебування у повіті Марамуреш враховуючи те, що ми там не часто можемо бувати. Тому ми зустрічались як з українською громадою, так і з представниками місцевої влади. Ми мали зустріч на кордоні, на пункті перетину Сігет-Солотвино. Ми обговорили з прикордонниками існуючі проблеми, які виникають у нашій роботі щодо захисту прав українських громадян під час перетину українсько-румунського кордону. Ми також спілкувались з префектом повіту Марамуреш та генеральним шкільним інспектором. У ході цієї зустрічі ми обговорювали існуючу ситуацію, перспективи та можливості покращення системи викладання української мови для української національної меншини у повіті Марамуреш. У ході нашого перебування ми дуже багато спілкувались з представниками української громади".

Генеральний консул взяв участь у святкуванні Тараса Шевченка: "Це, у першу чергу, була наша участь на святкуванні Т. Шевченка.

Це було дуже цікаве свято. У ньому брали участь представники майже всіх сіл де компактно проживають українці на Мараморошині. Це був великий концерт. Ну, на мій погляд, було десь більше ста учасників. Співали українські пісні, читали вірші Шевченка, танцювали українські танці, ставили постановки за творами Шевченка. Було дуже цікаве свято. Публіка була задоволена. Було багато глядачів. Під час цього заходу нам вдалось поспілкуватись з головою Союзу українців Румунії, депутатом Степаном Бучутою. Був також присутній керівник Марамурської філії Союзу українців Румунії Мирослав Петрецький."

Пан Юрій Вербицький розповів, про що йшла мова у ході цих зустрічей: "У ході цих зустрічей йшла мова про стан і необхідні зусилля на подальше збереження української ідентичності. На сьогоднішній день є певні проблеми в освітянській галузі. Зрозуміло, що це обумовлюється об'єктивним економічним станом у цілому світі, і, зокрема, в Румунії. Відбувались спілкування з мерами українських сіл Рускова, Кривий та Поляни. Ми обговорювали соціально-економічну ситуацію та труднощі, з якими стикається суспільство. Ми обговорювали, в чому може полягати роль консульської установи, щоб сприяти вирішенню

певних окремих проблем. Це налагодження і зміцнення зв'язків з українцями та Україною через кордон. Це розробка, підготовка та реалізація транскордонних програм, в тому числі враховуючи проекти, які фінансуються ЄС. Ми домовились про наступні заходи, в яких, можливо, братиме участь і консульська установа із запрошенням гостей з України. Я зустрічався також із священиками українських церков. З ними ми також говорили про стан українства на Мараморошині, про роль церкви в збереженні української самоідентичності, про виховання в дітей, зокрема, української свідомості".

Генеральний консул України в Сучаві Юрій Вербицький вважає, що є і проблемні питання, які треба вирішувати: "Я виразив слова вдячності представникам місцевої влади за ті рішення, які були виконані, які здійснювались. Я не бачив тут ніякої упередженості. Звичайно, залишається багато проблем, які ще слід вирішувати. Тому що мати гарних фахівців, носіїв української мови – це, у першу чергу, корисно для самої Румунії, тому що вони зможуть активно і в повному обсязі сприяти у налагодженні двосторонніх стосунків між Україною і Румунією. Ми обговорювали і проблемні питання, які є на сьогоднішній час, і деякі з них найближчим часом буде важко виконати, тому що існують економічні проблеми. Не завжди чітко поставлені завдання щодо збереження освіти українською мовою.

Є проблемні питання, і про це ми розмовляли і з генеральним шкільним інспектором, і з інспектором з української мови повіту. Ми разом постарались визначити перелік першочергових дій, які потрібно вжити для того, щоб справа збереження української мови йшла у позитивному напрямку".

Микола ОНУЖИК,
фото: www.emaramures.ro

Наша ШЕВЧЕНКІАНА

КАРАШСЕВЕРІНСЬКІ МОМЕНТИ

«В житті у нас бувають дні, які святкуємо за звичаєм», – вважає українська поетеса Оксана Мельничук. Весною наша преса переповнена новинами Шевченкіани.

До цього додати також і подію, яка відбулася у південно-західній частині Банату. Йдеться про гірське містечко Аніна Карашсеверінського повіту, в якому в суботу 24-го квітня ц.р., відбулося ще одне Шевченківське свято. У Аніні живе невеличке число українців, які в пошуках кращої долі переселилися сюди з Мараморощини, Буковини та інших зон Румунії. Тут проводить свою діяльність місцева організація СУР, якою керує інженер Всеволод Вершигора. Це перша в житті мешканців цього містечка художня подія українською мовою. Вона відрізнялася від інших подій такого типу, тому що публіка складалася із високоповажних гостей, зокрема, представників усього українства Румунії.

Підкреслимо присутність на цій події таких гостей: голова СУР і депутат Румунського Парламенту Степан Бучута, голова Сучавської філії СУР проф. Іван Боднар, голова Ботошанської філії СУР проф. Віктор Симчук, голова Марамуреської філії СУР проф. Мирослав Петрецький, голова Сатумарської філії СУР економіст Михайло Мачока, голова Клузької філії СУР унів. проф. д-р Іван Арделян, голова Тульчанської філії СУР Думітру Черненко.

Перед цими гостями і запрошеними місцевого примаря Г. Нейку та голови орг. СУР Володі Вершигори появилися художні колективи: «Червона Калина» із Карансебеша, «Барвінок» із Корнуцела, «Зелена ліщина» із Копашилі, гурт декламаторів із Решіци та ансамбль пісні і танцю «Калина» із Шуки Тіміського повіту.

Подія почалася виступом колективів, які із запаленою свічкою в руках, співаючи «Христос воскрес», поволі рухалися із просторого залу на спеціально влаштовану сцену. На сцені було видно великий портрет Т.Г. Шевченка, під яким стояв «бенер», на якому було написано великими буквами і цифрами двомовно ім'я і роки життя Т. Шевченка.

Після цього моменту публіка ознайомила із високоповажними гостями за допомогою оголошення, виголошеного на сцені, щодо мети події: *Відмічення 196-річчя народження Т. Шевченка.*

Прозвучали пісні «Реве та стогне Дніпр широкий», «Заповіт» і «Думи мої». Між ними проф. Михайло Бобик, талановитий

ведучий концерту, документально представив перед глядачами життя і творчість великого Кобзаря, а проф. Симона Свистак, теж талановита ведуча концерту, акуратно передала румунською мовою дані про генія української поезії.

Публіка була зачарована виступом Корнуцельського вокального гурту «Барвінок». Дев'ятнадцятиособовий колектив сміливо виконав ряд корнуцельських пісень під акомпанементом акордеоністів Петра Шушки та Миколи Сокача. Гарні костюми, гарне ставлення до публіки, акуратне виконання пісенного репертуару створило приємне враження всім глядачам.

Дебют Решіцької декламаційної групи сміливо рушив у дорогу до сцени, доказавши, що коли існує праця, може існувати й задоволення.

Чудово виступили Щуканські артисти. Тут, під акомпанемент скрипки та «дронги» співачки виконали гарні марамуреські українські народні пісні, між якими: «Ой кувала зазулечка, ой кувала, вила» з репертуару Марії Савки.

Танцювальний колектив чародійно виконав український танець, в якому багато акробаційних рухів, і, розуміється, нелегко його засвоїти собі.

Виступ Копашельської «Зеленої ліщини» заговорив про зрілість у виконанні української пісні. Тут фахівець може запитати ясне вираження не лише музичних звуків, але й тексту: виконання пісень в нюансі піано і форте, у формі відгуку якоїсь музичної фрази спричиняє слухача переживати зміст пісень, виражених за допомогою тексту і музичних звуків. У хорі уже повністю видно зрілість співаків у виконанні пісенного репертуару.

Концерт закінчився виступом мішаного хору «Голос українців» Карашсеверінського повіту. Гарно прозвучали українські пісні «Туман ярмом», «Летіла зозуля», «Банати, Банати».

Треба відмітити, що під час концерту була виконана й відома пісня «Марамориш», що принесла в зал досить ностальгії, покропленої сльозами деяких глядачів, напевно, марамороського походження, які, нагадавшись про рідний край, не змогли не впустити хоча б одну сльозинку. Як відповідь на таку ностальгійну пісню, було виконано й пісню «Банати, Банати», яка пробуджує слухача і підбадьорює його до кращого.

На закінченні концерту виступили перед глядачами мер міста Аніна і голова СУР, вони обмінявшись теплими словами про румуно-українські стосунки та маленькими дарунками.

Іван ЛІБЕР

«Червона калина»

«Зелена ліщина»

«Шовкова трава»

Розпочав свій виступ Карансебешський колектив, який представив низку пісень. Вони виконали пісню «Чого, козаче, сумний ходиш?». Теж дуже ніжно виконав пісню «Ой у лузі калина стояла» дует Оля Горчинська та Циля Зузяк – відомі українські співачки міста Карансебеш.

ДНІ РУМУНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ

У вівторок, 4 травня, в Україні відкрилися Дні румунської культури, які провелися з ініціативи Міністерства культури і національної спадщини Румунії. У період 4-7 травня в Ізмаїлі, Чернівцях, Закарпатській області, а пізніше і в Києві відбулася низка заходів, спрямованих на ознайомлення широкого загалу України з традиціями, культурою, історією, народною та сучасною музикою Румунії. Також були проведені зустрічі представників румунської громади, яка компактно проживає на Закарпатті, Чернівеччині та Одещині, з низкою видатних культурних діячів Румунії.

Ана-Марія Краус, радник при Міністерстві культури і національної спадщини Румунії, яка була координатором "Днів культури Румунії в Україні", сказала, що українська публіка мала змогу побачити кращі роботи багатьох румунських фотографів, образотворчих митців, а також побувати на концерті румунських артистів. Усе це дало їй можливість ознайомитися з часткою румунської культури. *"Ми подумали провести заходи, які не потребують перекладу, і є зрозумілими для всіх - від концертів фолк чи рок-музики - до фотовиставок, що підкреслюють та ставлять наголос на спільних елементах наших культур. Гадаю, що з допомогою культури ми зможемо краще пізнати один одного. Ми є сусідами, й ми мусимо знати своїх сусідів. Нам відомі культури інших держав, але, перш за все, ми повинні знати культуру своїх сусідів, особливо з якими маємо спільну історію, спільні традиції, і взагалі, з якими нас багато чого пов'язує"*.

Отож, «Дні румунської культури» прой-

шли в Ізмаїлі, Чернівцях, в місцевості Нижнє Водяне Закарпатської області, а завершилися виставкою "Румунська середньовічна культура в європейському кон-

тексті" в Києві. Ана-Марія Краус: "Почну з міста Чернівці, тому що, фактично, там виникла ця ідея, де 5 травня о 17 годині в Центрі "Юність Буковини" відбулася виставка "АБСТРАКТ" відомого румунського фотографа Феліціана Сетяну. Того ж дня відбувся надзвичайний авторський вечір румунського актора Флоріна П'ерсіка "Мандри спогадами". На другий день у приміщенні центру "Панорама" відбувся концерт румунського актора і співака Єуджена Крісті та рок-гурту "Ателієр". Теж у четвер, 6 травня, маестро Флорін П'ерсік

провів другий авторський вечір у приміщенні комплексу "Діана", що знаходиться на півдорозі між місцевостями Нижнє Водяне та Солотвино Закарпатської області. Там же було організовано виставку румунського традиційного мистецтва Юлії Кореу та фотовиставку "Марамуреське село" фотографа Феліціана Сетяну. 4 травня мешканці міста Ізмаїла Одеської області в Будинку культури ім. Т. Г. Шевченка мали змогу побачити концерт румунської народної музики за участі відомих співаків Крістіни Георгіу та Марчела Аврама, а також фотовиставку "Живописна Румунія", проведену Спілкою фотографів Румунії, яку представив голова спілки Штефан Тот. А завершилися "Дні румунської культури в Україні" надзвичайною виставкою "Румунська середньовічна культура в європейському контексті", яку провів в українській столиці сучасний музейний комплекс "Буковина" за підтримки Міністерства культури та національної спадщини Румунії та румунського Посольства в Києві."

Ана-Марія Краус запевнила, що цьогорічні заходи – це лише початок і що в майбутньому Міністерство культури і національної спадщини Румунії планує розширити цей проект на інші міста України: "На жаль, цього року ми повинні були вписатися в досить обмежений бюджет, але всіма доклали значних зусиль для якнайкращого проведення цього заходу, і сподіваємось, що він виявився успішним. Наостанок хочу підкреслити, що вхід на всі проведені нами заходи був вільний».

Василь КАПТАРУ

Ювілейна зустріч з нагоди 65-річчя Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 рр.

УКРАЇНА В ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ

12 травня 2010 р. в Культурно-інформаційному центрі при Посольстві України в Румунії відбулася ювілейна зустріч з нагоди 65-ої річниці Перемоги у Великій Вітчизняній Війні 1941-1945 рр.

На цій зустрічі були присутні дипломати Посольств України та Азербайджану, журналісти румунської преси, історики та члени Союзу українців Румунії.

Український дипломат Володимир Гаврило у своїй доповіді подав детальну інформацію про участь українського народу в Другій світовій війні. Дипломат Азербайджану заявив, що хоча його країна відзначилась з малим числом учасників у Другій світовій війні (приблизно 600 тисяч осіб), зате вона допомагала Росії нафтою (забезпечувала біля 75%). Заступник голови СУР Іван Робчук розказав про участь українців Румунії у війні.

Учасники заходу мали можливість подивитися документальний фільм про український народ у

боротьбі з нацизмом, а також фотовиставку «Україна у Другій світовій війні».

Слід згадати українського письменника Олесь Гончара (1918-1995), який, разом з іншими студентами Харківського університету, пішов добровольцем на фронт. Крім інших романів, роман-трилогія «Прапороносці» («Альпи», 1946; «Голубий Дунай», 1947; «Злата Прага», 1948) є своєрідним романом-реабілітацією українського народу, він підкресливши перед іншими народами правду про внесок солдатів-українців у перемозі над фашизмом. Олесь Гончар зображає національний характер солдата-українця – скромного, працьовитого, чесного трудівника війни, що живе надією на повернення додому, до сім'ї, до своєї праці, готового на самопожертву, того, який сумлінно й героїчно виконує свій солдатський обов'язок і вірить у перемогу.

Роман ПЕТРАШУК

ЧИ ПОТРІБНА СУЧАСНІЙ ЛЮДИНІ КУЛЬТУРА?

Часто виникає таке запитання: чи потрібна сучасній людині культура? Адже тепер всі думають лише про матеріальні вигоди: як заробити багато грошей, як придбати розкішний дім, як купити дорогий одяг? І т.п.

Ніхто не заперечить, що добробут нам непотрібний, але людина «не дитя співає», вона тягнеться до світла, до духовності, до культури; не хоче залишитися невігласом, хоче передати духовні надбання попередніх поколінь своїм дітям.

Культура – позитивне явище, вона благородно впливає на людину, хоча вона необов'язкова, але без неї людина неповноцінна і навіть не спроможна оцінити свою свободу.

Загальна культура – це ансамбль знань, які задовольняють духовні потреби людини і виховують в неї естетичний смак та критичне відношення до всього дикого, до грубості. На основі загальної культури твориться індивідуальна культура, ансамбль знань і зразків поведінки.

Безумовно, визначну роль у формуванні загальної культури відіграють культура мови, всі гуманітарні науки і реальні науки.

Кодова основа культури – це

мова, яка має велике значення в розвитку людини. Педагог Ушинський говорив: «... вмерла мова – вмерла культура, вмер народ».

Загальну культуру людина здобуває в сім'ї, в школі, в суспільстві, а потім продовжується цей процес все життя.

Виставка книг українських письменників Румунії

Не менш важливою у формуванні загальної культури є художня література. А в нас існувала, й можливо, ще існує, гарна традиція: саме дітям, починаючи з 5 по 12 клас, щороку подавалась обов'язкова

бібліографія з шедеврами світової літератури, а в шкільній програмі існував один урок (раз на 2 тижні), на якому проводилась бесіда про прочитані за той відрізок часу книги.

Тепер інтернет посів основне місце для будь-якої інформації, але книга не втрачає різноманітну інформацію з цілого світу, тільки треба знати, як в цій різноманітності розібратись, вибрати те, що найцінніше й потрібне. Іншим цінним елементом формування загальної культури – це телебачення і радіо. На жаль, з боку телебачення часто бачимо тиск брутальності, аморальності, навіть нахабства. Спостерігається загрозна тенденція заперечення і перекреслення здобутої дотепер культури, в першу чергу, в галузі комунікативної культури.

Взагалі, в бесіді часто використовуються варваризми. Все піддається моді.

Для цього треба поставити на перший план спілкування в сім'ї, ознайомлення дітей і молоді з основними принципами загальної культури. З раннього дитинства – читати

їм книги, відвідувати фільми, йти в театр, чи в оперу, слухати музику.

Добру роль у вихованні молоді і формуванні загальної культури відіграє і релігійне виховання та історична культура, і не в останньому плані культура одягу (мода).

Вказівки моди подають журнали моди, магазини, інтернети, а щоб вибрати собі відповідний стиль одягу, треба спочатку виховати в собі естетичний смак і старатися не шокувати одягом.

Кожний народ, крім загально-людської культури, має й свою своєрідну культуру, яка виробилась протягом віків, тільки треба з нею ознайомитись і шанувати її, не захоплюватись псевдокультурою.

Український письменник М. Шашкевич радить шукати джерело нашої культури в піснях, казках, приказках, обрядах, звичаях, а Я. Коллар писав: «Народні пісні – є найціннішою основою освіти, основним елементом культури, опорою народності, щитом і окрасою мови».

Людина родиться для щастя і для радості і розцвітає в щасті, в світлі, в культурному середовищі, а не в невігласстві та аморальності.

Проф. Юлія ГРІНЬ-АРДЕЛЯН

«Новий вік» («Вільне слово») – основоположник української преси в Румунії»

Дивно, як він міг запам'ятати цю назву вже більше піввіку. Він – румун, що ніколи не говорив, ані не вивчав української мови, – мій давній друг і колега із офіцерської технічної школи, минулими днями, подзвонив мені: «Павка, ти не приходиш на нашу півстолітню зустріч випуску 1960-річного Бухарестського військового училища з радіолокації? Відбудеться вона там, де ми вчилися три роки, в тих старих казенних будинках, хоч нині в них функціонує Командування сухопутних військ. А станеться це на початку місяця серпня...». Подякувавши за повідомлення і запрошення, поцікавило мене дізнатися, яким чином він довідався, де мене знайти після стільки літ, в котрих ми, після школи, ніколи не зустрічались, ба навіть не знали, де проживаємо, дотепер. Ось його відповідь: «Ти, камараде, пригадай собі, як ти показував мені українську газету НОВИЙ ВІК і мучився перекладати для мене те, що тобі в ній друкували»...

І тоді моєму приятелеві прийшла рятувальна ідея – задзвонити до СУР. То ж, спасибі тобі велике, старий наш НОВИЙ ВІК, і тобі, Пане університетський професоре, історико-досліднику в інституті Академії, колишній підполковнику та бувший мій колега кадетської парти, за те, що не забув основоположника української преси в Румунії (йому вже близько 61-а річниця!) – НОВОГО ВІКУ!

Відсвяткуємо ж і ми, на 7 серпня ц.р., піввікову зустріч нашого випуску, разом із давніми колегами (між якими – Георге Грुя, знаменитий румунський гандболіст, що-найкращий на всі дотеперішні часи з цілого світу, як визнала Міжнародна Федерація з Гандболу. Він був наш класний колега, навіть начальник класу, а нині університетський професор в Мексику). Нехай Бог нам допоможе всім, включно з ВІЛЬНИМ СЛОВОМ, справжнім продовжувачем діяльності незабутнього НОВОГО ВІКУ!

З привітом і подякою,

Павло ШОВКАЛЮК

P.S. Хотів би додати, в моїм перекладі, одну з поезій мого колеги, написану ще в 1959 р. у військовій школі (опубліковану в збірці «Ziua lupului singuratic»).

Аурел ПЕНТЕЛЕСКУ

МАЙСТЕР

Майстер
Знов цегли й глини
доклав і мур піднісся,
Вималюований,
Як личко дівоче,
Неціловане,
Як він гадав.

Майстре хат,
Молодої ж тобі знать?
Майстер
Засмутився на хвилину
Нині,
Надто ж бо він збудував
Хатини на стежині...

ПРО НАШІ СЕЛА І ШКОЛИ МАТЕРІАЛАМИ «МІЖКУЛЬТУРНОГО ДІАЛОГУ»

ШЕВЧЕНКО В НЕГОСТИНІ

Негостині буде біля 300 літ, хоч вулиця Руїна свідчить про рештки фортеці першої столиці Молдавії за часів Лацку-Воде (XIV ст.).

Українське село Негостина - не велике, зате прекрасне. Воно гордиться великим числом інтелектуалів, письменників і народних скарбів, як зазначує Іван Ребошапка у збірці пісень „Доробок поколінь”, про що й свідчать дім культури імені Назарія Яремчука, столітні доми молитви та науки - церква, школа, і нинішні пісенні скарби - вислів чистої української душі, що колише в собі, як батько й мати, все українське.

В Негостині тому 50-60 літ самодіяльні гуртки-хору та театру - на чолі з Д. Арічем, Д. Куявою, В. Яношем, М. Волощуком і М. Майданюком, ставили на сцену п'єси класиків української пісні і драматургії, борючись, немов професіоналісти, за першість у Румунії.

Так, тут видались три збірники української творчості, як „Доробок поколінь” (1982р.) проф. Іваном Ребошапкою, „Пісенні скарби Негостини” (2006р., Чернівці) Кузьмою Смалем та Іваном Кідешуком і «Міжкультурний діалог», 2008р.) І. Кідешуком.

Звідси розрослись інші два пісенники, які охопили цілу Буковину: „Буковина, рідний краю”, (Чернівці, 2008р.) та „Співай, моя Буковино” (Бухарест, 2010) Кузьми Смалю та І. Кідешука.

Вокально-інструментальний гурток „Струни Негостини” під проводом М. Майданюка став другим почесним гостем Буковинських зустрічей, і не тільки, бо

гурток виступав на різних фестивалах української пісні Румунії і України.

Успішно виступає гурток пісні і танцю „Негостинка”, що народився з проектом «Школа - міжкультурний центр» під проводом І. Кідешука, Феліції Григораш, Михаєли Піцук і Діани Фрасинюк.

Негостинська школа сповнила 125 р. (заснована 1884р.) праці, виховуючи цілі покоління дітей в душі любові до рідного українського слова, любові й пошани до румунської державної мови нашого рідного краю, Румунії. В честь річниці ми започаткували журнал «Міжкультурний діалог». У нашій школі українська мова викладається постійно, і тому діти успішно складають олімпіади з рідної мови, співають до сліз рідну

пісню та серцем читають Шевченка і інших творців України як своїх душевних батьків. Отже, найкращі учні нашої восьмирічки в останні роки нераз вигравали передові

місця національної олімпіади з української мови, а учениця Григораш Андрея читає зворушливо невмирущі вірші Шевченка, як читають їх і наші учні зараз у лицей м. Серет. У Негостині жив Малик - дідок, що, по слідах Сковороди, всіх навчав з пам'яті „Кобзар” Шевченка. Тут народились творці слова: І. Абрам'юк, Д. Аріч, М. Волощук, П. Шовкалюк, В. Клим, І. Непогода, В. Крикун та ін. Далі, може, і не всі знають що в Негостині сьогодні існують понад три десятки носіїв української пісні. Тому й не дивно що у нашій дні в Негостину загостив сам геній України, - Тарас Шевченко! Україна за всі услуги негостинців протягом 60-ти років культурної праці на українській ниві, подарувала Негостині грудку Канівської землі, з якої виросло біле-пребіле погруддя Кобзаря, світоча і святині всіх українців, а це - найбільша нагорода, яку може одержати село та громада для сучасного й майбутнього плекання українського слова та зростання української душі в нас і на всій Буковині.

Хай Господь-Бог допоможе нам і всім буковинцям піднятися на рівень любові Т. Г. Шевченка до всього рідного, до людей світу, до правди й краси, віри земельної й небесної в людей і Бога, яку просвічує нам сам Ісус Христос!

Проф. Іван КІДЕЩУК

КАЛИНІШТИ-КУПАРЕНКО - СЕЛО ЕМІНОВИЧІВ

УКалинєштах - Купаренко в другій половині XVIII-ого століття осядеться дідусь із сторони батька Емінеска, Васіле Емінович, прийдешній з Ардялу, який служитиме дяком у місцевій церкві.

Сьогодні, на великім і світлім подвір'ї поблизу церкви, ще стоїть на варті хатина-музей, в якій народився батько поета Георге Емінович, ім'я Еміновичів і в наші дні продовжуючи надалі бути відомим у селі.

В самім центрі села, поблизу столітньої школи височить великий будинок - Атене Емінеску, де щорічно святкують Лучафера румунської поезії.

В цьому селі, де більшістю проживає українська спільнота, вивчається рідна українська мова по групах у V-VIII-их класах (I-IV роки), а в цьому шкільному році завелась рідна мова і в I-ий клас.

Хоч діти вивчають рідну мову по групах, у них - гарні результати: I-III премії на повітовій фазі олімпіади з української мови.

Вони відзначились також на конкурсах поезії „Слово Шевченка” та „День Рідної Мови”, де

учениці Ірина Кордубан і Олена Ганасійчук були найкращими. Особливі успіхи діти школи зазнали і на Національному

конкурсі української поезії (Кордубан Ірина, I премія) і на конкурсах літньої школи - 2009

(Горезу - Долж) та «Разом у різноманітності» (Сучава), де відзначились учні викладачів Мартиняк Делії і Мартинюка Йонуца. Ще були учні нашої восьмирічки на конкурсах „Осінь - щедра, багата” (Арад), „Багата осінь” (Борша), „Йде, йде Дід Кричун» (Арад). Найбільших успіхів добились на міжнародному конкурсі „Петро Яцик” із чотирма преміантами і „Душа дитини у світлі Воскресіння” (Арад). Всі ці успіхи завдячуються викладачам Мартиняк Делії, Мартинюк Йонуца та Козмей Олені.

Восьмирічка Калинєшти-Купаренко розвинула успішно в останні роки 4 проекти: 1. „Звичаї”; 2. „Малі екологи”; 3. „Дитинство - рай”; 4. „Міжкультурний діалог на землі Сібіу”, які принесли великі душевні і матеріальні здобутки. Фінансово з них улаштували Хатину-музей Васіле Еміновича та зелені алеї біля церкви й школи, Атене Емінеску.

Проф. Делія МАРТИНЯК

ПРО НАШІ СЕЛА І ШКОЛИ МАТЕРІАЛАМИ «МІЖКУЛЬТУРНОГО ДІАЛОГУ»

КОМУНА ІЗВОРИ СУЧАВИ

Село Извори Сучави розташоване на півночі Буковини і межує воно з Україною на самому краю Буковинських Обчин з північного заходу Сучавського повіту.

Географічне положення села, звідки виривають ізвори річки Сучава, подібне до Раю, в якому стародавня природа, майже непорочна, із зеленими горами, які купаються у віковичних лісах (3/4 території), що вважаються не тільки джерелами їхнього багатства, але й неповторною красою села, яке відзеркалюється у початкових водах Сучави.

Восьмирічка Изворів Сучави згадується вперше в половині XIX ст. у Шипотах Сучави (зараз на Україні) у 1851р. разом із славним отцем Іраклієм Порумбеску (батьком Чіпріана Порумбеску, румунського композитора).

У 1908р. народжується перша школа у наших Изворах, за свідченням старих людей, але офіційний документ місцевої Парохії доказує, що школа відкрилася у 1923, коли отець Василь Антимович

викладав тут релігію.

Під час II-ої Світової Війни будинок згорів, а після війни люди піднімають другий будинок з двома залами. Аж у 1962-1963 шкільним році громада села будує нову одноповерхову школу із 10-ма залами класів, бібліотекою та кабінетами, що рівняються сьогодні до умов міських шкіл,

Фото Юрія Чегі

бо діти тут навчаються не тільки румунської та української, французької, англійської мов, але навіть й есперанто, – завзятим кружком мов, якого ніде не зустріти.

Треба уточнити, що в останнє півторастиліття перед Революцією із 1989р. у селі Изворах існувала десятилітка, а зараз осталась восьмирічка з модерними кабінетами, активними викладачами, розумними дітьми. Найкращі їхні творчі виступи друкуються у шкільному журналі „Меридіан 25”.

Список населення доказує що в Изворах Сучави живуть по-полам українці та румуни, а сторінки шкільного журналу та книжки директора Ніколае І. Афлорей „Нові уривки про діла й розмову біля джерел Сучави”(2006р.) містять між румунськими літературними текстами і тексти українського місцевого фольклору, факт, що доказує присутність особливого почуття автора до краси мистецтва.

Релігійним та культурно-мистецьким вихованням тут займається добросердечний отець Арделян Валентин, він сам - поет-християнин, Дечебал Олександр Сеул, талановитий місцевий прозаїк, інші кращі викладачі.

ВОСЬМИРІЧКА
ВИШНЬОЇ БРОДИНИ

Щорічник Православної Архідієчеши Буковини доказує, що в XIX ст. працювали класи робочих кімнат під керівництвом церкви. Освіта в прекраснім горському селі Вишньої Бродини (ком. Извори Сучави) починається з 1948р. двома приватними класами. Опісля, крок за кроком, засновуються школи у селах Буг (1950), Кругла і Кунуна (1961) та Прічука (1965). Число учнів щорічно зростало, а населення, що не вмело читати й писати, проводило курси «алфабетизації» (грамотності) (1960-1965). У 1965р. у Вишній Бродині будується нова школа із стін колишньої темниці Кимполунгу за допомогою жителів села.

Так, у 1967-1968 шкільному році було 131 учень, а після десятиліття, у 1977, існував ще й IX-ий клас, всього 150 учнів.

У цьому ж шкільному році закінчується шкільництво зрілих людей до 40 років.

Зараз школою керує директор Леонора Мехно (н. Замфір), яка з допомогою активного колективу викладачів зуміла підняти престиж школи із якісної сторони навчання і, зокрема, із культурно-мистецької сторони. Так, учні Вишньої Бродини визначаються все більше й більше на шкільних конкурсах та олімпіадах, а завдяки їхнього особливого мистецького почуття стали носіями найкращих місцевих гуцульських традицій та звичаїв Сучавського повіту (див. „Гуцульські паростки” / „Mrgdine hucule”).

Треба спізнати, що населення Вишньої Бродини належить в цілому українським гуцулам, а освіта тут проводилась українською та румунською мовами, як і в інших місцевостях.

Сьогодні українська мова вивчається як рідна мова, а учні стали зразковими носіями обох культур, української та румунської.

Артистичні виступи учнів, приготвлених директором школи проф. Леонорою Мехно, - настільки професійні, що доказують своє максимальне сприйняття старовинних гуцульських традицій та звичаїв, але й сприйняття всього нового, дивуючи глядачів їхнім месажем краси й поведінки.

УЧИЛИЩЕ ІМ. ВАСІЛЕ
КОЧІ: МОЛДОВИЦЯ, –
ШКОЛА АРДЖЕЛ

Училище „Васіле Коча” знаходиться в місцевості Молдовиця, яке розташоване в міжкарпатській низовині Молдовиця, обмеженій схилами Велика Обчина і Обчина Фередеулуй, на течії ріки Молдовиця, 3 км. до міста Кимпулунг Молдовенеск.

Район Молдовиця складається із сіл: Молдовиця, Арджел, Демокуша, Рашка і присілки Путна-Секрієш і Рунк, господарства яких росташовані на течіях струмочків, районних і лісових доріг, але й на гірських схилах.

Навчання в Молдовиці почалося в 1862 року в приватній хаті з викладанням рутенської (української) мови. Відтоді майже п'ять років тут працював Сидір Воробкевич. Після 1900 року були збудовані чотири заклади, в яких сьогодні діють групи дитячого садка, початкові класи, гімназійні й ліцейні з Училища „Васіле Коча”, що в Молдовиці. В районі діє 8-річна школа Арджел, три 4-річні школи з по однією групою дошкільнят в селах Демокуша, Путна і Рашка і 3 групи дошкільнят, початкової школи, гімназії і ліцею в Молдовиці.

Основи навчання (виховання) в селі Арджел поставлені 1889 року.

Роки підряд викладання всіх предметів було українською мовою, та поступово дійшлося до викладання предметів румунською мовою, а українська мова вивчається, за бажанням, як рідна мова.

З 2007 року до теперішнього часу діють по 2 групи учнів, бажаних вивчати українську мову як рідну мову.

Між 1962-1973 рр. навчання в районі Молдовиця складалося з I-XII класів під назвою „Ліцей Теоретик”, який в 1973 р. став промисловим, і відокремився на два різні заклади: „Школа I-VIII класів” і „Промисловий ліцей”.

В 1990 року „Промисловий ліцей” прийняв назву „Училище Молдовиця”. З 1 вересня 2004 року „Училище Молдовиця” прийняло назву: Училище „Васіле Коча”, Молдовиця.

Проф. Віоріка КІКІФОЙ

АБСОЛЮТНА ПРАВДА НЕ ЗА МНОЮ, ТА КОЖЕН З НАС МАЄ ПРАВО НА СВОЮ ДУМКУ Й ПОВИННІСТЬ НЕ БУТИ ПАСИВНИМ

Трете тисячоліття вступило в життя з новим світоглядом, з новою соціальною політикою, а в першу чергу, з новим технологічним проривом. Людина, незалежно від віку, повинна пристосовуватися (хоча б і частково) до цієї епохи, до інтернету, до швидкого пересування. Дивитися безпорадно і нічого не розуміти – болісно. Правда, що «старість не радість», але, якщо існує добра воля, то можна таки сісти за комп'ютер і «подорожувати» по інтернету, і набувати знань з цієї дивовижної «штучки». За короткий час інтернет став моїм «гобі» (як тепер помодному називають приємні заняття).

Не ту саму приємність приносить мені і, думаю, всім, інше моє улюблене заняття водія (шофера). Тепер час визначається швидкістю, з якою пересуваємось з одного місця до іншого, тому з машини не бачиш нічого, хіба лише тіні будинків, тіні машин, що мчать з протилежного боку.

Хоча стараєшся дотриматися всіх правил дорожнього руху, через різні причини, об'єктивні, чи суб'єктивні, ніяк не догодиш іншим шоферам, що вічно кудись спішать, гудуть, галасують, грубо доказують, що ти в чомусь винен. Це буває на перехрестях, чи при світлофорах. Цій категорії людей зовсім бракує ввічливості і манери. Тому втрачаєш бажання подорожувати. А коли відправляєшся в дорогу, то до всіх згаданих неприємностей добавиться і стан наших доріг.

Відомо, що в 2008 р. довжина національних доріг дорівнювала 81.693 км, яких лише 28% були змодернізовані, 281 км належали автомагістралі. З усієї довжини доріг 16.503 км (20%) – дороги національного рангу, 35.048 км (42,80%) –

повітового і ще 30.162 км – місцеві дороги.

Передбачається, що від 1 серпня проїзд по національних дорогах без оплати буде строго штрафований. Існують великі відрізки національних доріг в поганому стані, які нічим не відрізняються від сільських доріг.

Дивно, що протягом 20 років не побудувалась жодна солідна дорога, яка б перетинала всю нашу країну.

Проїжджаючи сусідні країни (Угорщину,

Словаччину, Чехію), охоплює тебе зависть за їх бездоганні дороги, що перетинають ці країни в ширину і довжину з гарними, чистими зупинками.

В найгіршому стані – дороги в Ардялі і Банаті. Наприклад, кільцева дорога Тімішоари була відкрита ще в листопаді, але вже появились на ній ями. Відповідний будівельник пояснює, що дорога ще не закінчена. Це знаємо й ми, бо всі грузовики і багатотонажні машини курсують містом, що негативно впливає на здоров'я всіх нас – жителів міста.

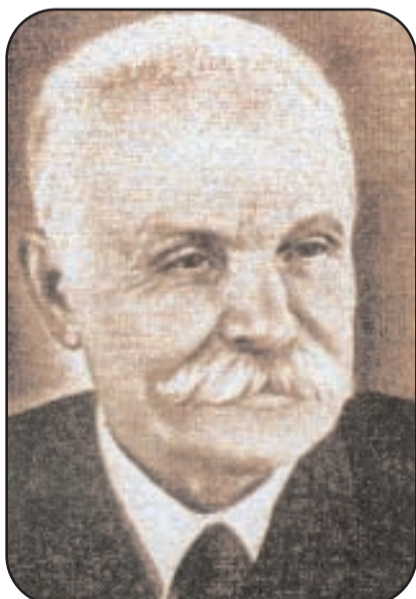
Про все це читаємо в пресі, слухаємо по телепередачах і по радіо, і, схиливши голову, чекаємо, що якось-то буде.

Здається, що ніхто не думає про людину, про її вимоги і бажання, які разом з прогресом повинні зростати. Громадські гроші розтрачуються, і ніхто не знає і не відповідає за це, хоча країна вже

задовжилась протягом 20 р. на численні мільярди євро.

Через поганий стан доріг, швидкість і п'янство в нас дуже багато дорожніх автомобільних аварій, нещасних випадків. Знаю, що абсолютна правда не за мною, але кожний з нас має право на свою думку, і не дивитись пасивно на все, що діється довкола.

Василь АРДЕЛЯН

Славні ювілеї 2010 року

ЄВГЕН ПАТОН (1870-1953)

1904 р. його, як відомого вченого і авторитетного педагога, запросили очолити кафедру мостів у Київському Політехнічному Інституті. У Києві розвився його великий талант дослідника і педагога.

Засновник українських наукових шкіл мостобудування та електрозварювання, він спроектував понад 30 мостів – прекрасних і надійних споруд, серед яких: пішохідний міст у Києві, Мухранський міст у Тбілісі, арочні мости Московської кільцевої дороги та багато інших.

Протягом 1902-1915 рр. Патон опублікував фундаментальні курси «Залізні мости», «Дерев'яні мости», багато технічних матеріалів для розрахунку металевих споруд і

мостів. У 1922 році розробив проект відбудови зруйнованого ланцюгового мосту через Дніпро.

Працюючи над проектами мостів, учений виявляв велику ерудицію, застосовував всі новітні досягнення науки, ретельно контролював увесь процес будівництва. Видатний фахівець з оригінальним інженерним мисленням і невтомний дослідник, Є. Патон виховав ціле покоління інженерів-мостобудівників.

У 1929 р. Є. Патон став дійсним членом Академії Наук України, згодом її віце-президентом (1945-1952), заслуженим діячем науки України (1940), Лауреатом Державної Премії СРСР (1941), Героєм Соціалістичної Праці (1943).

З 1929 р. учений зацікавився і проблемами електрозварювання. З його ініціативи створено Електрозварювальну Лабораторію при Академії наук України, яку в 1934 р. реорганізовано в Інститут Електрозварювання, директором і науковим керівником якого він був до кінця життя. Навіть під час Другої світової війни Інститут перебував в евакуації, не припиняв роботи.

Обраний в 1945 р. Віце-президентом Академії Наук України, Є. Патон енергійно займався повоєнною відбудовою.

Заповітною мрією Патона було зведення велетенського мосту через Дніпро, який тепер носить його ім'я. Його ім'я присвоєно і Інституту Електрозварювання НАН України.

У 2010 році буде відзначатись в Україні на державному рівні 140-річчя великого ученого.

Ольга АНДРИЧ

Інженер Євген Патон, вчений у галузі мостобудування і електрозварювання, зробив вагомий внесок у розвиток світової науки і техніки.

Євген Оскарівич Патон народився у Ніцці (Франція) в родині російського консула.

У 1898 р. Є. Патон розпочав свою педагогічну діяльність у Московському Дорожньому Інженерному Училищі, а в

Поезія Миколи Корсюка – монолог у ворота вічності

(Продовження. Поч. у н-рі 7-8/2010 р.)

Поет мотивує, чому найважче «на світі бути деревом, бо треба «вміти шелестіти», «родити», «пахнути», протиставитись бурі, спеці, служити проходом, бути німим, широкозорим, добре вкоріненим і вмирати, «стоячи» (див. «Бути деревом», ст. 246).

«Дивіться: ще існують дерева!» ... Р. М. Рільке, бо без них і нас не було б. Отже по деревах «пливуть кочові роди» і ми – «розростемось деревами» (Балада дерев, 1972), а дерева слухнянні, «молитву ховають у вітті» та обдаровують світ надіями:

«Щоб не бути самими,
Приходять дерева,
Мов поети, на світ,
Щоб заповнити відстань
Між серцями людськими.»
(«Дерева...» (ст. 233-224))

Запримічаємо, що у збірках «Ворота» і «Монолог дерева» М. Корсюк плекає ліро-епічні медитації стислої форми, в яких уособлення, метафори, алегорії та символи зближуються інколи до притчі – езопівською мовою – а символіка і притчевість являються стилістичним виміром його художніх творів, бо їхня поліфонічна

алегоричність надає змістові незбагненної глибини і зумовлює варіантність витлумачень основних екзистенціальних та естетичних категорій життя, краси, любові тощо.

У поезії Миколи Корсюка зустрічаєм елементи пантеїзму («Щороку, коли родиться Пан» – «Вівчарська»), антропоморфізму, наскільки дерева, птахи, тварини тощо мають властивості людей і анімізму, бо все кругом – одушевленне, тільки дані елементи не мають первісно-інтуїтивного вчування у світ, а, навпаки, виражають прагнення людини зберегти свою чуттєву «половину» та духовне осердя, щоб стати цілісною.

Яку у Богдана Ігоря Антонича, пейзаж М. Корсюка динамічний, буцімто дійова особа, а це допомагає автору осягати світ природи, матеріальний і душевний, глибше впізнати Бога у довікілью, тоже цілісного, по-християнськи. Подібно до Ігоря Антонича, природа стає дзеркалом для людини, в якому прагнемо відшукати себе, щоб врятуватись, бо інакше губимось:

«А ми, дерева
Роззеленілі на порі,
Стоїмо перед очима людей,
Немов серця.

Тому не говоріть про любов
Із сльозами в очах,
Не грайтеся з зорями
Серед місячних ночей,
Бо зорі подеколи падають,
Губляться в просторі,
Не знайшовши себе...

(«Монолог дерева», ст. 251-256)

Природа для нас є все: краса, вічність і гармонія, а людина як частина цієї трійці напувається красою, піднімається і черпає вічності, шукає гармонії з нею, щоб знайти саму себе. Замріяний поет славить землю – джерело життя:

Вічно зелені дерева за мудрість
переливу цвіту в плоди за їхню
красу у тузі безневинні, і творить
вінок сонетів «Зелен-віра», присвячених Красі й Любові людини до життя.

Поетичний маніфест «Зелен-віра» – споріднений із твором «Зелена Євангелія» Б. І. Антонича, у якому поет-людина прагне відшукати себе, врятуватись і піднятися на рівень небеної краси, очищуючись. Тому автор «Монологу дерева» заперечує таки з першого сонету, що «Не явір я, не клен, ані смерека, ані верба», (ст. 109), а «Лиш деревина я – краса і туга», тобто «серцевина», яка відчуває весь «смысл болю і небес», «любов, що ятриться сама в собі», «стремління смисл» і є готовий

сприйняти у своє серце вічну красу і згоріти у «власному вогні» та пробудитися, як птах Фенікс, любов'ю і вірою у синю вись» та піднятися «гордо понад світом» (див. «Сонети I-II).

З цього кредо розумієм, що поет являється віддзеркаленням вічної краси природи, небес і землі, радості і болю, стремління смисл, тобто – людське ядро мудрості, що зуміє з падіння піднятися у вись словом...

Поет – мудрий голос у своїм вінку сонетів – фактично прославляє людину – частину природи, – яка потребує бути врятована від її первісного гріха, щоб піднятися із низості до Всевишнього. Це прекрасно доказують магістральні рядки сонетів, сплєтених у вінок (останній з них – магістральний – утворюється з перших рядків 14-ти сонетів, з яких кожен наступний починається останнім рядком попереднього), що оспівують людину, готуючи її до горіння у власному вогні, до душевного очищення:

«У власному вогні саме згоріти» (II),
«Ти гордо понад світом, возведись» (III),

«Лягла в угробі на чоло провина» (IV),

«Ти завжди винен в світа правоті» (V),

«Раз так зним повелось життя ледаче» (VI)...

(Далі буде)

Іван КІДЕЩУК

ДЕНЬ СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ПИСЕМНОСТІ

25 травня 2010 р. в Музеї історії міста Бухарест (колишній палац Шуцу) відбулося свято: *День болгарської культури і слов'янської писемності*. Румунська Асоціація з балканістики і славістики разом із Демократичним союзом болгар Румунії організували симпозиум на тему *День слов'янської писемності. Культурні інтерференції*.

Вітальні вступні слова виголосили високоповажний Посол Болгарії в Румунії Валентин Радомирські та голова Асоціації з балканістики і славістики Румунії Ніколета Чакір.

На симпозиумі представлено такі цікаві наукові доповіді: професор Ніколай Тодоров – *Рід Кирила та Мефодія*, Красимірска Баранова-Майкан – *Вплив слов'янської азбуки на ідентичність болгарського народу*, полковник Александр Стоян – *Вживання кирилиці в Румунії*, Ніколета Чакір – *Климентій, головніший учень Кирила і Мефодія*, професор Лука Велчов – *Відродження болгарської культури у XIX столітті*, Анна-Марія Анастасова –

Життя і творчість братів Кирила та Мефодія та ін.

Пам'ятник Кирилу і Мефодію на території Печерської Лаври в Києві.

Головне завдання братів з грецького міста Салоніка Кирила та Мефодія полягало в тому, щоб західнослов'янські племена могли протистояти католицькій експансії.

Перше завдання місіонерів Кирила та Мефодія було створення слов'янської писемності, яка мала засвідчити, що слов'яни Центральної-Східної Європи являють собою велике етнічне угруповання, маючи спільну культуру, незалежну від грецької та латинської цивілізації.

Діяльність Кирила та Мефодія відіграла значну роль і в розвитку української писемності. З їхніми іменами вживана в Україні кирилиця, відома з книжкових пам'яток з XI-XII ст. З того часу вона зазнала лексичних змін, щоб адекватно передавати на письмі почергові зміни в українській літературній мові, яка постійно розвивається у зв'язку з розвитком українського суспільства, щоб належно виконувати в ньому функцію спілкування.

Роман ПЕТРАШУК

ПЕРША КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ ГЕТЬМАНА ПИЛИПА ОРЛИКА

1710 рік: Герб гетьмана Пилипа Орлика
та Українські прапори часів Орлика

300-річчя КОНСТИТУЦІЇ ПИЛИПА ОРЛИКА

• 5 квітня ц.р. виповнюється 300 років з дня прийняття Конституції України гетьмана Пилипа Орлика.

Конституція Пилипа Орлика побачила світ на 77 років раніше американської і на 81 рік раніше польської Конституції.

Подаємо текст Конституції:

(Продовження. Поч. в н-р 7-8/2010.)

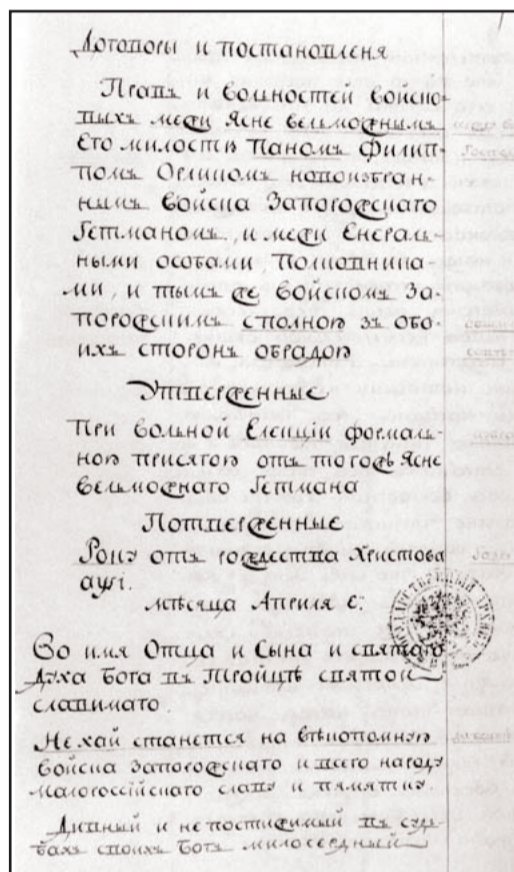
Апо завершенні війни, коли Господь Бог своєю допомогою благословить новообраного гетьмана посісти резиденцію під час жаданого і співзвучного нашим задумам миру, - тоді він буде зобов'язаний, докладаючи з передбачливою пильністю всіх зусиль відповідно до свого високого уряду, дбати про те, щоб не було ані найменших порушень тривкого договору з Кримською державою. Щоби побратимські стосунки з нею не зневажалися і не порушувалися самовільно зухвалими порушниками з нашого боку, які, за звичкою розбійного люду, не соромляться ламати і переступати не лише звичай дружби і сусідства, але й мирні договори.

IV

Військо Запорозьке Низове заслужило собі невмирущу славу незліченними лицарськими подвигами на морі і на суходоллі, за що було нагороджене багатими даровизнами для спільного вжитку і користі. Проте Московська імперія з метою пригноблення і грабунку Війська Запорозького воздвигла, орудуючи в найрізноманітніший спосіб, на його грунтах і угіддях самарські городи, розмістила по Дніпру фортеці, щоб таким чином заповідати Війську Запорозькому незаконних перешкод у риболовних і ловецьких промислах, принизити і завдати несправедливих втрат. А наостанок підступно спустошила і військове гніздо запорожців - Січ-заступницю.

Отже, по завершенні війни - дай-то, Боже, щоб із щасливим наслідком (якщо Військо Запорозьке не звільнить уже тепер отих своїх посідлостей і Дніпра від напасливої займанщини московитів), - повинен буде ясновельможний гетьман при переговорах найяснішого короля його милості шведського з Московською імперією про благодатний мир припильнувати, аби Дніпро і посідлості Війська Запорозького були очищені від укріплень і фортець московитів і повернуті у колишню власність Війська Запорозького. У майбутньому не допускати там ані спорудження фортець, ані заснування городів, ані слобід з обумовленим терміном.

Крім того, ясновельможний гетьман не

Конституція гетьмана Пилипа Орлика про права та вольності Запорозького війська. 1710 р.

має права не лише потурати спустошенню посідлостей Війська Запорозького в будь-який час, будь-яким чином і з будь-якого приводу, але повинен надавати всіляку допомогу Війську Запорозькому для їхнього захисту.

V

Місто Терехтемирів споконвічно по праву належало Війську Запорозькому Низовому і виконувало роль власного шпиталю. Так і тепер, по визволенні - дай-то, Боже, - нашої Вітчизни від московської неволі, нехай ясновельможний гетьман поверне Війську Запорозькому Низовому оте місто Терехтемирів з усіма угіддями і перевозом через Дніпро, який міститься там-таки. Нехай буде поновлено за військовий кошт у Терехтемирові шпиталь для козаків, виснажених глибокою старістю, чи ранами, чи то крайньою вбогістю, а також

передбачено для них харч і одяг. Рівно ж весь Дніпро - згори, від міста Переволочної, аж до самого гирла, а також Переволочанський перевіз і саме місто Переволочну з городом Керебердою і рікою Ворсклою з млинами, що містяться на території Полтавського полку, та Кодацьку фортецю з усіма угіддями - повинен ясновельможний гетьман, а по ньому наступники його уряду, - згідно з давніми правами і привілеями, - зберегти у законному володінні Війська Запорозького і нікому з визначніших людей духовного чи світського стану не дозволяти у Дніпрі від Переволочної аж до самого гирла риболовити без обмежень. Зокрема річками, потоками і всіма визначеними угіддями у Дикім полі аж по Очаків не має права володіти і користуватись ніхто, крім самого Війська Запорозького.

VI

Якщо в самодержавних країнах шанується такого, як в мирний час, так і в час війни, слухного і корисного державному устрою і порядку, що звичайно задля загального блага вершаться приватні і громадські ради, і навіть самі самодержці, особисто присутні на них і головуючі, не противляться піддати свої рішення розсуду і схваленню своїх міністрів і радників, то чому ж би тоді й серед вільної нації не дотримуватися такого-от благодотворного ладу? Таж у Війську Запорозькому здавна дотримувалися і нині дотримуються саме такого порядку при гетьманській владі, згідно зі старовинним законом вольностей. Однак дехто з гетьманів Війська Запорозького захоплювали собі необмежену владу, геть потоптавши рівність і звичай, і свавільно встановлювали отой закон: "Так хочу - так повелюю". Через те непритаманне гетьманському уряду самоуправство у Вітчизні і Війську Запорозькому запроваджувався розлад, викривлення прав і вольностей, утиски посполитих та насильний, невиважений розподіл військових посад, а відтак росла зневага до генеральної старшини, полковників і значного товариства. Тому ми - генеральна старшина кошовий отаман і все Військо Запорозьке - склали угоду і затвердили з найяснішим гетьманом у ході виборів його ясновельможності закон, який повинен мати вічну силу у Війську Запорозькому:

чільними радниками у нашій Вітчизні мають бути генеральні старшини з огляду на важливість їхніх посад, а також через те, що вони постійно перебувають при боці гетьмана;

(Далі буде)

Любов – як відправна і призначена точка

Твоя усмішка може освітити всюкдень будь-кому!.. Бо ми не тільки пішаки на борту життя...

Божа благодать завжди проходить очима того, хто дивиться на тебе. Чи усвідомлюємо, наскільки важливим є наш погляд для іншого? Ви коли-небудь подумали, як важливо усміхатись, дарувати усмішку, розвеселити комусь день?

Терпимо часи, коли дуже рідко бачимо по дорозі, на роботі, чи куди ходимо, людей, які усміхаються, які дивляться на нас, а не почерез нас, які б простягнули свою руку допомоги, коли нам це необхідно.

На щастя, існують і люди, які тоді, коли на нас дивляться, або говорять до нас, вміють «торкнутись нашої душі», приносять світло на наше обличчя, вміють робити так, щоб ми зрозуміли, що ми не тільки пішаки на борту життя, а що ми люди і в нас є частина божественності.

Кажуть, що душа не має віку, і це здається правдою, та якщо ми спробуємо одного дня подивитися в очі кожному зустрічному, незважаючи на його вік, ми побачимо, що ми

радіємо так само теплою усмішкою дитини, як і усмішкою старої людини.

Може було би краще, якби ми усміхались більше, частіше, тепліше, щоб дарувати нашої радості і тим, котрі забули радіти малим, дрібним речам. І якщо ми не вміємо радіти дрібним речам, ми не зможемо і не будемо в стані радіти важливішим речам, тож постарайтесь мати віру і не хвилюватись так багато, тому що Господь знає наші потреби, і ми повинні покласти всі надії в його руки.

Тому радіймо разом з іншими, будьмо добрішими, даруймо більше, любім щиро, тому що любов – це те, що у нас вже є і спонтанно вибухає в наших серцях, і те, чого ми повинні навчитись.

Любов – як відправна і як призначена точка.

Анна КОЛОПЕЛЬНИК,
студентка Факультету Загальної Медицини
Університету ім. Васіле Голдіша з Бая-Маре.

Олександр ОЛЕСЬ

В ЗЕМЛІ ВІКИ ЛЕЖАЛА МОВА

*В землі віки лежала мова
І врешті вибилась на світ.
О мово, ночі коліскова!
Прийми мій радісний привіт.*

*Навік пройшла пора безславна.
Цвіти і сяй, моя державна...
І розцвіла, як квітка, мова
На рідній ниві, над струмком,*

*Але прийшла на лан корова
І завертіла язиком...
Недовго думала і ждала,
Взяла і всю її злизала...*

*Отож чужих корів годуйте
Сінцем, поміями в хлівах,
Але вночі і вдень пильнуйте,
Щоб не ходили по ланах.*

*Коли ж у вас серця телячі,
Зробіть намордники собачі.*

Політика мови проти суспільства невдах

Хтось влучно визначив поняття “невдах” — це категорія людей, які не досягають у своїй роботі жодного позитивного результату, але майстерно знаходять причини, чому їм не пощастило, і що саме стало їм на заваді. А головне, переконливо говорять про те, як добре нам усім жилося б, якби не ті зловорожі обставини.

Невдахи проголошують великі ідеї, але беруться не за їхню реалізацію, а за пошук причин, які пояснили б черговий провал.

Чи не з таких невдах складається сьогодні наше суспільство, аж до вищих його керівників?

Наслідки діяльності невдах – страшні. Адже вони не тільки роблять життя злиденним, але й компрометують у суспільній свідомості такі поняття, як демократія, незалежність, ринкові перетворення. Девальвують такі святі слова, як народ, нація, мова.

Хіба ми жили б так, якби не кляті москалі? — кажуть одні. Якби не кляті націоналісти з їхньою незалежністю, то й життя було б іншим, — стверджують другі.

Але ж причина — не в москалях і не в незалежності. Причина в тому, що ми погодилися бути невдахами.

Так — легше жити. Але тоді не варто й претендувати на щось велике, тоді треба змиритися з сірістю та злиднями.

Побороти засилля невдах може тільки сила духу. Не окремого вождя чи героя, а всього суспільства.

А що ж формує ту силу?

Чи не найголовнішим чинником є суспільна угода щодо побудови національної демократичної держави. Угода нації, що дала цій

державі назву, з усіма без винятку етносами, які в цій державі живуть. Угода не формальна, а взаємовідповідальна, з гарантією рівних прав та рівних обов'язків тих, хто домовляється.

**Пам'ятник Богдану
Хмельницькому в Києві.**

Іншого шляху – немає. Принаймні, європейська цивілізація його не винайшла.

Всі європейські імперії впали, і останнім серед них розвалився Радянський Союз. Це напричі розбиває аргументи сьогоднішніх шовіністів та “інтеграторів”.

Звелися на ноги й домоглися успіху ті, хто пішов шляхом побудови національної демократичної держави.

Підкреслюю – демократичної.

Аргумент про те, що Європа об'єднується, некоректний. Адже там інтегруються національні демократичні держави. А що пропонують

об'єднувати нам? І що вийде з такого об'єднання строкатих різнорідних клаптів? Питання риторичне.

Ми повинні з розумінням ставитися до заяв Путіна про пріоритетність для нього національних інтересів Росії, про необхідність побудови сильної національної російської держави.

Але ж ми повинні насамперед прагнути побудувати сильну національну державу в Україні.

Саме ця теза повинна стати основою для порозуміння всіх нас, в Україні суціль.

Але як будувати таку державу? З чого слід розпочати?

Одним із найважливіших факторів у цьому процесі є мова.

В останню чергу хотів би говорити про мову як про засіб спілкування й передачі інформації. Якщо все зводити виключно до цього, то всі “ковбасні” проблеми українці справді можуть сьогодні задовольнити з допомогою виключно російської, а “кока-кольні” — з допомогою англійської.

Але ж німецький філософ Вільгельм фон Гумбольдт стверджував: “Мова – це дух народу”. Без мови окрема людина й увесь народ випадають з космічного ладу, перетворюються в населення споживачів, у неодохотворену сукупність автономних індивідів.

Саме мова є засобом формування суспільної свідомості. Засобом створення єдиної ментальності, єдиного духу суспільства. Спробуйте побудувати єдине суспільство з двома-трьома центрами ментальності...

(Далі буде)

А. МАТВІЄНКО

◆ С Т О Р І Н К А Д Л Я Д І Т Е Й ◆

Микола СТЕБЛИНА

ЯК ДЯДЬКО НЕБО ВИПРАВ

(Казка)

Було це дуже давно. Небо тоді ще лежало на землі, а вітер був ледачий. Снав собі серед поля в густому горосі. А як намуляє боки, то розсердиться, постелить під себе небо та й знову спить.

Вже й літо минає, а він спить.

Одного разу прийшов дядько в поле та й каже вітрові:

– Вставай, а то через тебе не можна горох зібрати.

– То не збирай! – буркнув вітер спросоння, перевернувся на другий бік і знову заснув.

– Ти ба, який розумний! «Не збирай». Уставай, кажу!

Вітер поволі звівся на ноги і позіхнув. Небо лежало біля нього на землі брудне, як та циганська ковдра.

– Дивись, як ти небо засмальцював. На нього й глянути страшно. Бери косу та коси горох, а я піду до річки – небо виперу.

Згорнув дядько небо, взяв на плечі й поніс до Дніпра. Довгенько

йшов полями, обминаючи яри та яруги.

Аж ось попереду засиніла річка. Вода в ній чиста-пречиста, така чиста, що всю рибу видно до самого дна.

Розгорнув дядько небо і виправ його гарненько. Воно стало блакитне й прозоре, аж очі вбирало, коли довго на нього дивитись. «Ач, яке гарненьке небо! – думав собі дядько. – Треба б його висушити і розіп'яти вгорі: хай би воно було над землею таке гарне, блакитне. Та й жайворонки мали б де купатися й виспівувати».

Посадив дядько високі зелені дерева і розвісив на них небо. Воно швидко висохло і стало ще краще. навіть вітер оторопів: покинув косу, задер голову, а потім – як дмухне! Небо злетіло над деревами високо-високо і вже не опускалося, бо жайворонки за ним піднялися і підпирали його там своїми веселими піснями.

Аня НІКОЛАСВА

ЧОМУ ЗАЙЦЕМ ТЕБЕ ЗВАТИ?

Куцохвостику вухатий,
Чому зайцем тебе звати?
– Так давно мене назвали
І на вуха не зважали.
Бачили, що молодець,
І назвали – стрибунець,
Бо «заяти» – то «стрибати».
Сам ти можеш порівняти:
Продавець – від «продавати»,
Видавець – від «видавати»,
Ну, а заєць – від «заяти».

Михайло ТРАЙСТА

Премудрий Гриць на уроці зоології

(Гумористична сценетка)

«Був Гриць премудрий
родом з Коломиї,
Вчився барз добре
на філософії»

Іван Франко,

«Грицева шкільна наука»

Вчитель: – Та-а-к!.. Ану хто сьогодні буде відповідати?.. Гриць!.. (Гриць ліниво піднімається, чухаючи потилицю. Мовчить). – Ну що, Грицю, який предмет ми вивчаємо?

Гриць: – Ми вивчаємо зоологію, пане вчителю! (Випалює одним духом Гриць).

Вчитель: – Та-а-к!.. Нумо скажи, Грицю, чим займається зоологія?

Гриць: – Зоологія займається... Займається... Вона дуже занята, пане вчителю!.. Можу зайняти місце?..

Вчитель: – Ні, ні, ні, Грицю, по-перше скажи, чого навчає нас зоологія?

Гриць: – Зоологія навчає нас... про тварин!

Вчитель: – Та-а-к!.. А про яких тварин навчає нас зоологія?

Гриць: – Про тварин мертвих, про тва-

рин живих і про... про тварин ненароджених.

Вчитель: – Та-а-ак... Ану наведи приклад домашньої тварини!

Гриць: – Качка!

Вчитель (незадоволено): – Грицю?!..

Гриць: – Гуска!

Вчитель (ще більш незадоволено):

Гри-и-ицю?!..

Гриць: – Курка!

Вчитель: – Це ж птахи, Грицю!

Гриць: – Собака!

Вчитель: – Ось, бачиш, Грицю?.. Молодець!.. А тепер дай нам приклад мертвої тварини.

Гриць: – Бровко вуйка Гната, його переїхала машина.

Вчитель (сердито): – Грицю, ти не зрозумів, я просив тебе навести приклад однієї зниклої з лица землі тварини!

Гриць: – Коза баби Катерини вже три дні, як зникла, всі сусіди шукають її. Як вдень, так і вночі, й мале й велике. Зникла з лица землі та й годі!..

Вчитель (сердито): – Чому ти не вивчив уроку, Грицю?..

Гриць: – Я ж, пане вчителю найближчий сусід баби Катерини!..

◆ С Т О Р І Н К А Д Л Я Д І Т Е Й ◆

НАЙПЕРША КНИЖКА ДЛЯ ДІТЕЙ

Чи знаєте ви, хто написав найпершу дитячу книжку? Відомий письменник-казкар Шарль Перро. До нього ніхто не писав спеціально для дітей!

1696 р. у журналі «Галантний Меркурій» з'явилася казка «Спляча красуня».

Вона дуже сподобалася читачам, так що наступного року

автор видав цілу книжку під назвою «Казки моєї матінки Гуски, або Історії та казки колишніх часів з повчаннями». Але побоюючись глузувань, Шарль Перро не зважився поставити своє ім'я на збірнику, й книга вийшла під ім'ям сина П'єра.

Було йому тоді 68 років. Він був відомим письменником, академіком і членом Французької Академії, а до того ж королівським чиновником. Але сталося так, що саме ця книга, якій автор посоромився дати своє ім'я принесла йому всесвітню славу.

Всі ви пам'ятаєте його казки: «Червона Шапочка», «Кіт у чоботях», «Попелюшка», «Хлопчик з мізинчик», «Ослина шкіра», «Спляча красуня», «Синя борода»...

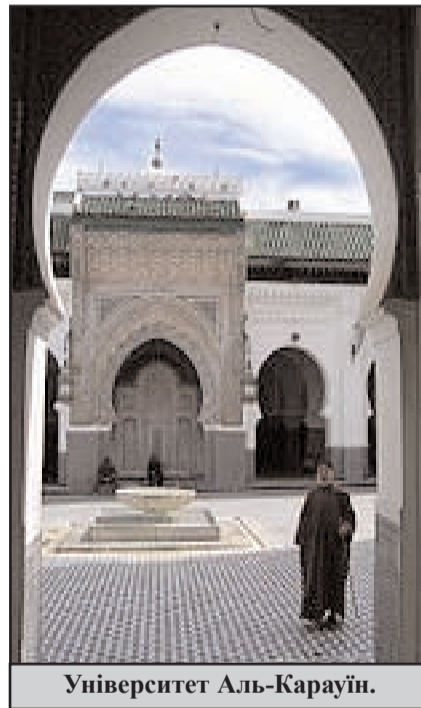
Цікаво, що саме Шарль Перро ніколи й подумати не міг, що прославиться саме як дитячий письменник-казкар.

Народився Шарль Перро 12 січня 1628 року.

«Спляча красуня»

УНІВЕРСИТЕТ АЛЬ-КАРАУЇН

Університет Аль-Карауїн.

Найстарший вищий навчальний заклад в світі – Аль-Карауїн, – який діє і по сьогодні, був заснований у 859 р. в місті Фес (Марокко). Є одним з духовних і освітніх центрів ісламського світу.

А перші європейські університети були засновані пізніше: в Болоньї – 1100 р., відомий Сорбонський університет Парижу – 1150 р., а Оксфордський – 1214 р.

ВІДГАДАЙТЕ! МУЗИКАЛЬНА ЗАГАДКА

Микола ЛЯСЕВИЧ

«КОНИК»

Приймаєш її за іграшку,
Їдеш на ній, як на коні.
Коли ж ти дуже непослушний,
«Кінь» скаче по твоїй спині!
Тобі хай це і не прийдеться...
Та знаєш, «коник» як зоветься?

Одне слово – лиш два склади:
Перший склад іде від – гами,
А останній виринає,
Наче сонечко, – від... мамі!

ЯК ЗОВЕТЬСЯ «МОЛОДЕЦЬ»?

Без драбини й без крилець
Летить в небо «молодець».

Вітерцем ледь-ледь подуло,
«Молодця»... наче й не було!..

ШЕСТЕРО

Шестеро крил має,
Зовсім не літає,
Хоч махне раз-двісті,
Все ж стоїть на місці.
Хто його не знає
(Але є охота!..),
Мусить запитати
Пана... дон Кіхота!

ВЕРХНІЙ РІВНІ – 650 РОКІВ

• Екскурс в історію Мараморощини і Трансільванії

(Продовження. Поч. в н-р 5-6/2010.)

Для того, щоб краще дізнатись про минуле Верхньої Рівни, конче потрібно зробити мінімальний, але необхідний історичний екскурс в історію Мараморощини, а також і в історію Трансільванії, який, як я вже згадував у попередньому розділі, стосується історії будь-котрого з українських марамороських сіл.

Найстаріша збережена письмова назва цих територій зазначена латинською мовою, яка дійшла до нас через історичні джерела різних форм.

Перший документ, який згадує власним іменем ці території, датований 1075 р., – це канцелярський документ, в якому йдеться мова про арделянську дійсність: «Ultra silvam ad castrum quod vocatur Turda...»; слідує, в хронологічному порядку, документ з 1111 року, в якому фігурує поміж особами вірними царю Кальману, і Сімон, єпископ Трансільванії (Ultrasilvanus). Після двох років (1113) ім'я політичного діяча та країни повторюються. Це, по суті, і самий найстаріший документ, в якому йдеться про Трансільванію. («Documente privind istoria României», seria C. Transilvania, veac. XI-XIII, vol. I, p. 2).

Про етимологію цієї назви не важко здогадатись: Ultra – по тойбіччя, і silva – ліс (по той бік лісу). Навіть пояснення такої назви не важке. Ті, котрі назвали так цю територію, знаходилися десь поза її межами, відділені лісом, і для них вона знаходилася по той бік лісу. Для угорців Паннонії і Долини Тиси, території, що знаходились по той бік лісу, були Ultrasilvam).

Таку форму назви, як Ultrasilvam не важко було перетворити на більш розвинуту форму Transsilva, хоча це означає одне й те саме: по той бік (ultra=trans).

Угорська назва Трансільванії – це просто переклад латинської назви Ultrasilvam, Transsilvam, назва, яка в перекладі угорського світу значить *erde el, erdo-elv* і яка стала *Erdely*. З цієї угорської форми походить румунська форма назви: *Ardeal*.

Загальні риси трансільванського суспільства цього періоду, початку середньовіччя, можна відновити з достатнім ступенем наближення і з такою ж самою імовірністю, на основі археологічних та письмових джерел.

Писемні джерела поділяються на дві групи:

Титульний лист його роботи

Статуя Анонімуса в Будапешті. (Міклош Лігеті, 1903)

Колектив газети «Вільне слово» передає щирі співчуття голові Тиміської філії СУР п. Юрію Глебі з приводу смерті матері.

Хай легкою буде земля покійній!

«ВІЛЬНЕ СЛОВО»

ЗАСТЕРЕЖЕННЯ

- За достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей відповідають автори підписаних матеріалів.
- Редакція може не поділяти точки зору авторів.
- Надіслані до редакції матеріали не рецензуються і не повертаються.
- Редакція залишає за собою право скорочувати і редагувати надіслані матеріали, не порушуючи їхнього основного змісту.
- З юридичної точки зору за зміст матеріалів відповідають їх автори.

група, до якої входить «Gesta Hungarorum» Анонімуса, та група, яка включає хроніки Сімона Кези, «Cronica Pictata de la Viena», «Cronica de la Buda» та інші агіографічні праці, різні легенди та життєписи колишніх угорських царів (за часів короля Андрія I, в середині XI-го століття, а опісля за часів короля Ладислава Святого, наприкінці того самого століття). Ці групи, звичайно, впливають одна на іншу, остання натхнена попередньою.

Анонімус, магістр П., нотаріус король Бела і його праця, вже понад 200 років становиться предметом спору, іноді дуже гарячим. Хто був цей магістр, коли він жив, який суспільний стан займав, які можливості отримання інформації мав, і на кінець, чи його праця має якусь літературно-історичну цінність?

Особливо навколо цих питань дискусії найчастіше доводилися досить суперечливими.

Магістр П., автор літопису, безсумнівно, був з рядів високого духовенства, в той же час – нотаріус, королівський секретар, і (як це було прийнято в ті часи в Угорщині та в інших католицьких країнах) капелан королівського двору.

Він був нотаріусом-секретарем короля Бейли. Доповіді, що містяться в його хроніці, варті довіри, особливо, коли вони перевірені іншими сучасними джерелами. Анонімус розповідає (вперше) про завоювання князівства Кришана, що між Тисою і лісом Ігфон та між Мурешом і Сомешом: переговори між посланцями угорського герцога Арпада і посланцями Бігорянського герцога Менуморута.

Потім він розповідає про країну Герцога Глада, яка знаходиться між Мурешом і Дунаєм, що був атакований угорськими племенами, які зайняли, без опозиції, територію між Мурешом і Тімішом.

А також говорить і про третє князівство трансільванського плоскогір'я, яким володіє по імені Джелу, і що мешканці цієї країни – слов'яни та румуни. Країною Трансільванія управляє герцог Джелу, але Анонімус не наводить певного обсягу цієї території. З деяких підказувань можна створити, з достатньою ймовірністю, ескіз цього краю.

Можна припустити, що це князівство охоплює міжкарпатську територію від Воріт Месеша, на заході, до східного і південного краю трансільванського плоскогір'я. (Ștefan Pascu, «Voievodatul Transilvaniei», vol. I, Cluj, 1979, pag. 24-31).

(Далі буде)

Михайло ТРАЙСТА

Культурно-просвітницький часопис
Союзу українців Румунії

ВІЛЬНЕ СЛОВО

РЕДАКЦІЯ

Вик. об. гол. ред. – Іван КОВАЧ
Редактори – Ірина ПЕТРЕЦЬКА-КОВАЧ
Роман ПЕТРАШУК

*

Комп'ютерний набір – Ірина ПЕТРЕЦЬКА-КОВАЧ
Техноредагування – Роман ПЕТРАШУК
Друкарня «S.C. SMART ORGANIZATION S.R.L.»

Бухарест, Румунія
ISSN 1223-8988

Adresa redacției: Uniunea Ucrainenilor din România
str. Radu Popescu nr. 15, Sector I, București, ROMÂNIA
Tel. 0212220748, 0212220753

Fax 0212220737

E-mail: uur.vilneslovo@gmail.com

Наклад фінансований Союзом українців Румунії